

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)

Joi 29 Aprilie st. v.
12 Maiu st. n.

Va esi joi'a si duminec'a.

Redacțiunea în
Közép-utcza nr. 395.

Nr. 33.

ANUL XVII.

1881.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru Românii a 2 galbeni.

Discuțiunea ortografiei rom. în Academia.

(In sedinți'a dela 30 martie (11 aprilie).)

Dl Hașdeu, ca raportor, în lips'a dlui Maiorescu, al comisiunii însărcinate cu proiectul de ortografia ce este a se întrebuiță în publicațiunile Academiei, rememoreza mai întâiu, că propunerile acestui proiect au fost votate în anul trecut până la art. 6 inclusiv și chiar, în urm'a unei decisiuni a Academiei, ele au fost puse în practica; rămâne dar în presint'a sesiuna a se începe discuțiunea cu acest art. 7, pe care dl raportor îl și citește:

„i scurt se va însemnă cu i simplu fără semnul scurtării. Regul'a pentru cetire este: i final simplu se pronuncia totdeuna scurt, afara numai unde este cu neputința. In casurile, unde este lung (în unele forme de conjugare) se arêta lungimea prin accentul grav.

„Vom scrie dar: oameni, copii, arbitri, a auđi, tu auđi.

„Așă semnul scurtării va rămâne în scrierea româna numai pentru însemnarea umbririi vocalelor ă și î, simplificare foarte importanta pentru învețarea cetirei și scrierii în școle.

Apoi dsa lamuresce, că de și s'a votat întrebuițarea vocalei u cu semnul scurtării și că ar paré a fi o contradicțiune de a se respinge vocal'a i cu semnul scurtării, faptul este înse cu totul contrar; căci ũ nu se pronuncia de loc, este o vocala cu totul muta, pe când din contra i scurt se pronuncia numai pe jumetate, precum y în limb'a englesa și j în limb'a germâna. De acea dsa admite se se faca între ũ și î, acea diferința ca se nu se puna semnul scurtării pe acest din urma și din urmare se se admita propunerea comisiunii.

Dl Chintescu care ânce de mai înainte se pronunțase în contra întrebuițării lui ũ, ce nu se aude în pronunțatiune, afla cu atât mai necesar întrebuițarea semnului scurtării pe vocal'a i care se pronuncia numai pe jumetate.

Dl Sion ăice că în compromisul ce s'a admis până acum între sistem'a de ortografia etimologica și cea fonetica, semnele diacritice au fost primite dupa norm'a adoptata în scrierea românesca ânce de demult și că de aceea este indispensabil, spre a înlesni fonetismul ca se se admita cazul lui î; cu atât mai mult că neadmițându-l ar deveni cu totul confusa citirea cuvintelor în cari î se afla la mijloc, precum este: se aibî.

Dl Babeșu crede necesar ca se ne reimprospetăm memori'a cu faptul, că întrebuițarea semnului scurtării la u n'a fost de fel discutata în anul trecut și că ea stă ânce nedecisa. Punctul de vedere în care ne-am

pus a fost cel etimologic, dar s'au facut concesii numai pentru facilitarea pronunțatiunii; astfel primirea lui u scurt fără semn de scurtare ar fi o contradicere, pe când din contra acea a lui i scurt fără semn de scurtare este cu totul suficienta.

Dl Alecsandri observa, că dupa proiectul comisiunii se suprima semnul scurtării pe i la unele casuri spre a se adoptă din contra accentul grav tot pe i la alte casuri; așă dar ca simplificare a ortografiei nu câștigăm nimic și în cazul acesta mai bine se ne ținem de usul de pâna astăzi a lui i.

Dl Roman susține articolul 7 din proiectul comisiunii aflându-l într'unele, cu totul conform cu regulile fonetismului românesc; dar totuși el are ânce ore cari lacune de ore ce întrebuițarea accentului grav ar trebui întinse la casuri mai numeroase; spre exemplu, dupa regulile fonetismului românesc, cuvântul copii s'ar pronunția copii de nu ar fi primul i numit cu un accent grav. De altmintrelea dsa se declara cu totul și pretotindenea în contra semnului scurtării în forma de semiluna tot așă de disgrăcios cât și de inutil.

Dl Hașdeu observa la cele emise de dl Babeșu că întrebuițarea lui ũ este deja votata dupa o propunere a dlor Laurian, Sion și Barilău; asupra aceleia nu putem reveni și prin urmare în cestiune acum se afla numai adoptarea lui i scurt cu séu fără semn, dupa cuprinsul art. 7 căruia dsa nu s'ar refușă a-i face ore-cari modificări în redacțiune.

Dl Urechia arêta, că de și nu tôte dialectele române poseda pe i scurt, de ore-ce Macedo-românii îl pronuncia pe deplin și chiar cu adause de l la finele substantivelor plurale masculine cu articol: omenii în loc de ómenii, noi românii de dincóce nu pronunțiam acel i de cât pe jumetate; de aceea și socotesce că este necesar a însemnă cu semn ore-care fia și acel al semilunei care amintesc nu numai pe osmanlii, ci și pe Daci. Acesta întrebuițare a lui i are avantajul de a ne dispensă de ore-cari alte semne pe cari este silit a le reclamă dl Roman când dsa recusa pe î.

Dl Sion, referindu-se la citațiunile ce a facut dl Hașdeu din propunerea subscrisa în anul trecut de dsa împreuna cu dl Laurianu și Barilău, declara că dsa a înțeles că pretotindenea esemplele citate sânt munita cu semnul scurtării; apoi desvolta ide'a că adoptarea lui i ne va ferî de confusiune în mai multe cuvinte sinonime ale limbei române.

Dl Roman, declarând că tôte obiecțiunile ce i s'au adresat pâna acum au raport numai la escepțiuni și că regulile în gramatica se fac pentru generalități, astfel în cât este de prisos a se ocupă de dificultatea de pronunțatiune a strainilor cari, cu séu fără semnul scur-

tării, vor pronunția totdeauna pe i întreg, afla chiar în admiterea semnelor diacritice adause la conșunele d, s, t, spre a face dintr'ensele đ, ș, ț, afla neutilitatea lui i cu semnul scurtării, carele ar fi putut la rigore să se întrebuițeze în locul acelor semne diacritice.

Di Babeșu, desvolta din nou ide'a că de ore-ce s'a primit semnul scurtării la acel u final ce nu se aude, este o contradicțiune de a se usită același semn la i scurt care se aude pe jumătate.

Di Ion Ghica amintesc, că cestiunea lui i scurt este acum cu totul insubordinata cestiunii lui u scurt care s'a regulat încă din anul trecut, și că ele nu se pot discuta imbinat de cât atunci când Academia ar reveni asupra discuțiunii lui u scurt.

Di Odobescu areta că dsa doarece și crede că într'o di, prin studiul mai adâncit al limbei, vom ajunge la simplificarea ortografiei prin dispozițiunea celor mai multe din semnele diacritice, cari încurca și strica aspectul scrierii române; dar pâna vom ajunge la acest rezultat dsa nu crede că este bine ca să facem tot felul de încercări de suprimare a lor nu destul de bine justificata. În cazul acesta, lucrul mai practic este a ne ține de usul adoptat pâna acum, carele are și avantajul de a rezolvă cele mai multe dificultăți ale pronunțiaunii. De aceea dsa crede că e bine să pastrăm pe i cu semnul scurtării pâna atunci când reguli nerecusabile ne vor dovedi în ce mod ne putem dispensă de densus.

Di Hașdeu, revenind asupra propunerii comisiunii, vré să arate că aci încurcatur'a provine numai dintr'un termen vag; reu am denumit semn al scurtării, semnul ce l'am primit pentru u final care nu se aude de loc; acela ar trebui denumit precum și este semn al amuțirii, fiind că u care-l pörta se amuțesc cu totul. Dăca înse la u final este amuțire, apoi la i final este adeverata scurtare. Să schimbăm dar denumirea și contradicții nu vor mai esistă.

Se presinta urmatorul amendament:

„I atât final cât și la mijlocul cuvântului se scrie cu semnul \sim când se aude pe jumătate precum în: copii, omeni, albă, ș. c. l.

Sion, Chintescu, V. Alecsandri^c.

Acest amendament punându-se la vot obține majoritatea; el va înlocui art. 7 al proiectului.

Se citește art. 8 și se admite cu majoritate:

„Articolul nedefinit, pronumele și numeralul o, d, e, o casă, odată, am dat'o, se va scrie cu o și nici odata cu uă^c.

Se citește art. 9:

„Apostroful nu se pune înaintea articolului feminin a; prin urmăre se va scrie: casa, masa, etc.^c”

Di Babeșu opinéza că prin énsași primirea semnelor acésta cestiune se afla rezolvita.

Di Romanu susține din contra că sunetul a dela finele substantivelor nu este de loc identic cu a accentuat dela început seu dela mijloc; acela este un congregate a doi a cu sunet întunecat; adeca casă-ă=cas'a. Suprimarea unei vocale trebuie să fía semnalata și de aceea dsa susține apostroful în cazul prevedut de art. 9.

Di Babeșu răspunde că de și teori'a esmisa de di Romanu este adeverata, înse de ore-ce pâna acum am pașit tot mereu pe o cale abatuta dela densus'a, nu ne mai este posibil a ne întörce înapoi fără de a face o adeverata confusiune în lucrarea noastră ortografica; deci, fiind că am admis a scrie mută este mai simplu ca să scriem mută, în loc de mut'a, apoi vom scrie mută și mută.

Di Urechia se declara pentru conclusiunea proiectului, căci nu putem prevedé la ce absurda combina-

țiune ne-ar aduce amintirea prin scriere a tuturor literelor disparute din cuvinte.

Di Hașdeu arata, că apostroful se pune în genere acolo numai unde sânt două cuvinte bine distinse cari s'aú contras în pronunțiaune; dar în cazul de față, adeca al articolului singular feminin, putem dice că în limb'a româna s'a și perdut conșiința că este o contracțiune a două cuvinte diferite. Deci dsa nu simte necesitatea de a pastră în acest cas apostroful care nu se afla în nici o scriere românesca din ori-ce timp.

Di Alecsandri observa, că scopul nostru trebuie să fía acela de a stabili o ortografia înlesnitore și nu de loc de a complică cu semne ce nu sânt impuse de pronunțiaune; altmintrelea am ajunge a creă în scrierea românesca atâte dificultăți câte sânt buna ora în aceea elena.

Di Odobescu, referindu-se la diferite exemple ce au citat mai înainte ca culesse din publicațiunile românesce anterioare secolului nostru, emite opiniunea că în prip'a cu care lucrăm este pöte imprudent de a ne referi la asemenea autorități ce nu pot fi cu înlesnire controlate.

Di Hașdeu răspunde că de ore-ce unii din partași ai discuțiunii cred oportun de a luă exemple din latinătate, dsa nu vede ce nu s'ar cită și vechiele scrise românesce.

Di Romanu face următorela propunere:

„Apostroful să se puna înaintea articolului feminin.

A. Romanu.^c”

Care punându-se la vot cade, admițându-se prin majoritate redacțiunea art. din proiect.

Se citește art. 10.

Neesistând nici o cauza paleografica pentru scrierea accentelor, remâne numai trebuința logica drept singura cauza pentru primirea lor. Trebuința logica înse în limb'a româna, cât pentru accentuare se marginesce la conjugatiuni. Acolo deosebirea tonului aduce deosebirea înțelesului, tonul trebuie dar neaparat esprimit prin accent, și anume prin accentul \sim primit și cunoscut pentru asemenea casuri. Vom scrie dar vede, înse a vedé, laudă, înse laudă, fac înse facú.

Di Roman face urmatorul amendament:

„A se adaugă: „tonul trebuie dar neaparat espres prin accent și anume prin semnul accentului greu (\sim) sunetul accentuat al lui a obscur, iér prin semnul ascuțit (\cdot) sunetele accentate ale tuturor vocalelor chiar unde accentul tonic nu cade dupa regula generala^c”.

Dsa desvolta acest amendament aretând, că în limb'a româna accentul e un punct fundamental dupa care trebuie să se reguleze tóta ortografi'a. Întru acésta rolul accentului este decisiv, căci întru adevér sunetele \grave{a} și \acute{i} nu sânt alt ceva de cât accentuațiuni ale celorlalte vocale clare, cari, dupa pozițiunea lor, trec prin 4 grade diferite de accentuațiune. Diferințele între unele din aceste grade trebuiesc neaparat marcate prin accente, și în regula generala se pöte dice că accentul (\cdot) trebuiesc pus acolo unde vocal'a este obscura, iér cel acut ($\acute{\cdot}$) acolo unde vocal'a este clara, neaparat în unul și în celalalt cas când tonul bate pe acele vocale.

Di Sion privesc cestiunea accentelor ca un ce förte ingrát, de și le vede mult întrebuițate în trecut. Dsa crede că în loc de a înlesni, ele nu fac de cât a îngreuiá ortografi'a. Pentru acésta dlui se declara în contra art. 10, cu atât mai mult că prin articolele anterioare, principalele dificultăți se afla deja înlaturate; astfel spre exemplu avem admise pentru sunetul \grave{a} două semne adeca semi-luna și grav. Acest din urma îl punem drept \grave{a} acolo unde bate tonul, iér unde este simpla alterațiune a vocalelor radicale, punem în loc de \acute{a} celalalt semn \sim , așa dar ar trebui să scriem ha-netăți.

Dl Hașdeu recunoșce și dsa inutilitatea art. 10 ale cărui principii (singurile puncte de cari ne preocupăm acum) sânt stabilite prin amendamentul propus de dl Laurianu în anul trecut și adoptat de Academia.

Dl Babeșu, referându-se și dsa la amendamentul nr. 3, din ședința dela 14 aprilie 1880, vede că această cesiune este deja regulată și prin urmare art. 10 este inutil.

Se face următoarea propunere care se admite:

„Propunem suprimarea articolului 10.

Poni, Sion, Falcoianu, Ștefanescu, Hașdeu Babeșu*.

Órele fiind înaintate, ședința se ridică la 5¹/₂ óre, rămânând, după cererea Majestății Sale regelui, ca discuțiunea proiectului de ortografia să se urmeze în ședința de mâine 31 martie, la 3 óre.

Ruinele amorului.

(Dómnai E. I.)

Ruine-ale-amarului ruine
Plânge nóptea-o cucuvea,
Și-al teu nume, prin suspine,
Îl repeta, drag'a mea!

Cobitórele, mai tóte,
Unde-i locul ruinat
Plâng; numai acolo póte
Să reverse-al lor oftat.

Cucuvéu'a ce 'nspaimânta
O uresci mult, am aflat,
De nu vrei ca să mai cânte
P'al amorului palat.

Bucuros ași vré — de tine
Uitând tot — să ne 'npacăm,
Și palatul în ruine
Améndoii să-l reparăm!

I. N. Vieroșan.

Despre continuitatea neîntreruptă a elementului român în Dacia.

— Disertațiune istorica. —

(Fine.)

Eu voiu reproduce aci numai cuvintele învețatului profesor dela academi'a din Moseva, dl Golubinsky. Léta cum se exprima acest învețat, în respectul Românilor:

„Naționalitatea Românilor, séu a Vlacho-Moldovenilor, s'a format între secolii al II-le și al III-le din vechii locuitori ai țerei, Dacii, cu colonistii români, transplantați aici de către cuceritorii locului, imperatul Traian. (De unde și numirea lor de Români și Valachi.) Afara de principatele Valachia și Moldova, românii poporeza Basarabia noastră rusésca, provinciile Austriace: Bucovin'a, Transilvani'a, Banatul și Ungari'a de ost, de asemenea partea despre nord-ost a principatului Serbiei, care compune a parte o rãmura de familie, așa numiții Cutio-Vlachi séu Țințari, în numer de 300—500 de mii, și mai traiesc în masse compacte séu răspândiți în Macedon'a, Tesali'a și Albani'a*.

Relativ la esistența neîntreruptă a naționalității române în Dacia, același erudit profesor se pronunția astfel:

În timpul celor d'ântăiu patru secole a esistenței noúei lor naționalități, adeca dela secolul III până la

al VII, avú loc așa numit'a mare emigrație a popórelor, întru cât țér'a lor după pozițiunea ei fu locul neevitabil acelu d'ântăiu cartier pentru fia-care corp al cuceritorilor, ce se îndreptau către imperiu, și doriau a trece peste Dunare în Mesia și Tracia, séu a merge în sus după cursul seu la vest; pentru acést'a, locuitorii indigeni neavând posibilitatea de-a se formá în o massa mai solida, séu treceau de sub un jug sub altul, séu se refugiau în munții lor, de lancea navaliturilor*.*

Aceste sânt cuvintele unui rus, care sper, nu va fi banuit, din partea compatrioților nostri magiari, cu tendințe și aspirațiuni Daco-române! El marturisesce cu sinceritate, că românii au avut o viață continua pe pamântul Daciei, și că déca nu s'au putut organiza dela început în stat politic, caus'a este invasiunea popórelor barbare, care au cutropit nu numai provincie sigurateice, ci au resturnat din temeliele sale chiar și imperația cea puternica a Romei!

Opus cu rezultatele cercetărilor științifice, ce ne înfașeaza erudiții altor națiuni, în respectul pozițiunii etnografice a Românilor, este curios și foarte caracteristic de a vedé, cum învețaii națiunii magiare, dela cel d'ântăiu până la cel din urma, toți cânta pe una și aceeași córdă cu Hunfalvy! Căci, déca între Germâni se ivesce câte un Roessler, apoi tot dintre ei se ridică și câte un Jung, care se sfarme absurdele teorii Roessleriane. Numai între învețaii magiari nu se afla nime-ne, cu atâta erudițiune și capacitate, ca să cunósca și să combata neesacțițiile și gravele erori, ce transpira studiile și teoriile dlui Hunfalvy! O atitudine acést'a destul de pronunziata, din care, cineva trebuie să fia foarte scurt la vedere, pentru ca să nu observe, că sub pretecestul științei, barbații magiari de litere urmaresc scopuri și tendințe politice, de-a preveni și a alterá referințele sociale și drepturile istorice ale Românilor de sub coron'a Stlui Ștefan! Apoi în interesul propriu, cât și în interesul patriei comune, ei ar trebui să procedá tocmai din contra, să lapede odata ur'a și antagonismul național, și să cumpenésca serios ceea ce díce un scriitor frances: „Este o adeverata norocire de-a întâlni la gurile Dunarei 10 milioane de latini, formând singur'a bariera putinciósa între Slavii dela nord și cei dela miédădi, împedecând singuri în acesta regiune carpatina unirea Slavilor, ce amenința lumea... Întru cât poporațiunile latine dela Dunare vor stá în picióre, panslavismul îmbucatațit la nord și la Orient, i va lipsi unitatea spre a se face înspaimântator** La aceste înnalte cugetări asupra rolului și misiunii naționalității române în orientul Europei, românul se unese plin de speranța și cu încredere în viitorul seu!

„Eu să pier, eu? nici odata!
Vie-o lume încruntata,
Vie valuri mari de foc...
Nici că m'or clintí din loc.
Tot ce-i verde s'a uscá,
Ríurile vor secá,
Și pustiul tot mereu
S'a latí 'mpregiurul meu,
Dar eu vecinic în picióre,
Pintre valuri ardetóre,
Voiu luptá, luptá-voiu fórte,
Făr' a fi atins de mórte,
Căci Român sunt în putere,
Și Român u'n veci nu pieré!

(V. Alecsandri.)

V. Mangra.

* Veđi „Privire scurta asupra istoriei bisericilor ortodoxe. Bulgara, Sërba și Romána“, publicata de E. Golubinski, în limb'a rusésca. Moscva, 1871. Partea relativ la biseric'a romána s'a publicat românésce în Iasi, prin D. Caracloveanu, în 1879.

** Regnault, Istor. Princip. Dunarene.

S A E O N

Din Bucovina.

Cernauti 5 maiu.

(Gimnasiul român gr. or. din Suceva. Discursul de inaugurare al dlui profesor Ion al lui G. Sbiera. Concertul din 1 maiu.)

Sunt mai bine de 20 ani, decând s'a înființat în Suceva un gimnasiu rom. de conf. gr. or., platit și susținut cu cheltuiel' a fondului religionariu gr. or. Acest institut de cultura — prin locul înființării sale în vechi'a și stralucit'a de odinioara reședința a vitejilor voievođi moldavi, prin bogat'a sa întreținere din averea strabuna, lasata cu generositate urmașilor spre folosul bisericiei și a școliei, eră menit să devina cu timpul o adeverata vâtra de sciința și cultura naționala. Și deca acest mareț scop ar fi fost pus în lucrare din început, și urmarit cu staruința în mod corespundetor, astadi ar fi de buna s'ema alta vieța naționala și alt spirit în țer'a noastră. Înse durere, acest'a nu s'a întemplat și nici că se putea, fiind că din capul locului s'a fost introdus limb'a germăna ca cea de propunere, și se adusera profesori straini limbei și naționalității noastre, în contra spiritului și firmei ce purtă gimnasiul acesta — care mai târđiu se transformă în un gimnasiu superior c. r. gr. or., ca în cele din urma să ajunga a fi gimnasiu de stat, alterându-se caracterul din început.

Limb'a rom. în loc să ocupe locul de onóre la acest institut, se tractă multa vreme numai în mod vitreg, mai mult ca de nepaste, rezervându-i-se numai 2 ore pe septemăna. Și acest'a stare de lucru tinu p'na mai anii trecuți, când venira la Suceva mai mulți profesori rom. censurați și din limb'a și literatur'a rom., de cari se ocupara apoi cu mai mult interes și durere de inima.

Drept că acest eveniment se p'ote considerá ca un pas înainte spre bine, dar totuși e pr' nensemnat, în cât să p'ota corespunde deplin scopului și să satisfaca dorințelor și așteptărilor adeveratilor romani. Eră necesar să se faca ce-va mai mult, trebuia adeca a se aduce limb'a rom. la rangul ce și se cuvine, facându-se limba de propunere și de studiu în întreg organismul institutului. Prim'a și temeinic'a lucrare în feliul acest'a se va inaugura în mod neindoios, dupa cum aflăm din isvor sigur, cu începerea anului școlastic viitor 1881/2, pentru care scop se vor propune studiile în clasele paralele inferioare romănesce în o despartitura, iera în alt'a germănesce. Și avem firm'a credința, că despartitur'a cea rom. va fi mai bine frecventata, căci copiii dela țera nu vor mai fi espuși de a fi resprinși cu decile de repețite ori succesiv dela esamenele de primire, din caus'a puçinei cunósceri a limbei germăne. Și așa cu timpul va prevalá despartitur'a rom. asupra celeialte, și o va absorbi, deca profesorii vor fi la innalțimea chiamării lor și deca parinții vor fi petrunși de ide'a, că sciințele se pot cultivá cu mai multa inlesnire și cu mai mare sporiu atunci, când sunt predate în limb'a copilului.

Românul nostru dela țera, apesat și strivit sub povar'a traiului seu d'nilnic, se decide numai cu greu de a-și tramite copilul la școlá, și mai ales la oraș. Și deca când face acest'a, în loc de primire binevoitoare, i se raspunde rece și cu nepasare, cerându-i-se condițiuni mai pe sus de puterile sale, apoi acest'a îl descurageza și intristéza f'orte, și-l face dupa 2 séu 3 încercări zedarnice să paraséca ide'a mântuitoare de a dá o creșcere mai buna copiilor sei. Astfel este avisat să vegeteze ánca mult timp în umbr'a întunerecului nesciinței.

Acest'a regretabila stare de lucru credem că se va schimbá spre bine, cu introducerea limbei române de propunere la acest gimnasiu; și că tot Românul iubitor de cultura, și doritor de lumina se va grabi să-și tramita copilul la Suceva la școlá să învețe carte. P'na atunci este dator'i a noastră, acelor ce ne place a trece de carturari, de a-l svatui și indemná să m'erga la școlá, unde se va providé cu armele minții și a spiritului, ca astfel să p'ota luptá lupta buna cu vrajmașii n'emu-lui seu.

Profesorii rom. din Suceva ánca nu șed, dupa cât scim, cu m'ânile în șold, ci se ingrigesc și ei de cărți și manuale bune didactice în limb'a rom., parte comandându-le din alte părți, parte componendu-le ei singuri, d. e. dl Samuil Isopescul e apr'ope gata de a pune sub tipar un manual de geografia. În fine deca profesori, parinți și studenți își vor înțelege chiamarea, și-și vor sc'i face dator'i a, atunci isbând'a și bucur'i a va fi mare. Așteptăm și noi cu cea mai mare nerabdaré momenta șolemn al introducerii limbei rom. ca limba propunativa la gimnasiul din Suceva, și-i dorim cel mai deplin succes.

*

Luni în 2 maiu st. n. a început dl prof. Sbiera prelegerile sale din limb'a și literatur'a rom. pentru prim'a ora în calitate sa de profesor ordinar, inaugurându-le prin un frumos și calduros discurs de recomandare. La or'a otarita erá sal'a plina de auditori rom. dela t'ote facultățile, cari-l întimpinara la suirea și scoborirea sa de pe catedra cu strigate entusiastice și prelungite de „s' traiésca“. Aceste manifestări de bucuria se potențara în o întreita salva de „s' traiésca“ aduse de toți cei presentți, sculați în pic'óre, pr' bunului și pr' graçiosului nostru imperat, ca semn de mulțamire și recunoscința pentru innal't'a sa graçia reversata asupra noastră prin denumirea unui prof. ordinar de limb'a și literatur'a rom. la universitatea din Cernauti. Dup'a acest'a spontana, dar scurta manifestare de simțeminte, ceti dl Sbiera cu multa verva discursul seu de inaugurare „Cuibul séu léganul naționalității“, care cu drept cuv'ent se p'ote considerá, ca o continuare firesca a altui discurs publicat nu demult de domni'a sa sub titlul „Conceputul naționalitate“, și cetit în ședința generala a „Societății pentru cultur'a și literatur'a rom. din Bucovina“ de asta t'omna. Dl Sbiera în discursul seu de inaugurare, dupa premisele ce face, întemeiându-se pe teoriile școliei darvinistice, că omul e mai vechiu decât graiul seu, ar'eta că naționalitatea unui individ séu popor se nașce odata cu desvoltarea, ficsarea și poleirea graiului seu, și că cuibul, léganul ei firesc este famili'a, care face din pruncul cel fára de graiu, din „homo allalus“, un om național, dupa col'orea naționala a familiei sale. Și ajunge la conclusiunea, că famili'a este locul unde se conserva, și tot famili'a este v'etr'a unde se desv'olta și cristaliséza graiul și naționalitatea unui popor.

Oper'a de naționalizare a copilului, începuta în familia, are a se continuá în mod firesc și în genere în școlá, ier în specie în cea poporala, care trebuie a fi privita mai pe sus de ori ce indoiéla ca o condiție de vieța naționala sine qua non. Deca este acest'a așa, atunci ni se esplica tendințele popórelor gelóse de naționalitatea lor, și doritóre de cutropire, de a pune m'ân'a pe școlile altor naționalități conlocuitoare, precum fac Grecii în peninsul'a balcanica, și magtării în Transilvania. Dup'a aceste ar'eta necesitatea creșcerii naționale și 'n școlile secundare, de și nu în mod de tot absolut. Și când acest'a ar lipsi, atunci tot famili'a și școl'a poporala s'unt cei 2 factori puternici, cari pe lâng'a voința individuala au a se ingrigi de conservarea și desvoltarea simțului și graiului național, periclitat prin

cola. În fine studiul universitar nu mai e de lipsa să iberă un caracter pronunțat național, căci el trebuie mai ertos să se ocupe cu cercetarea și propagarea luminei i a științei adevărate în toate ramurile ei. Și acest'a se ace de universități unde toate graiurile sunt de-o por- riva cultivate. Totuși școl'a universală dă ultim'a ra- lune în dezvoltarea graiului național, în care se con- olidă și devine nemuritor în opere de geniu. Acest'a numai un resumat scurt al discursului amintit, după at l'am putut urmări.

*

Alta noutate de aice este și concertul din 1 maiu t. n. dat în Cernaui în sal'a „Reuniunii de musica“ e cătra așa numitul „Verein zur Förderung der Ton- unst in der Bukowina“, după o programa specială, din are ne permitem a estrage punctul cel din urma pen- ru interesul ce trebuie să ne însufle ca români și creș- ini ortodocși. Acest'a suna: („Die Gesänge einer ru- nänischen Messe, nach griech.-orient. Ritus, für gemisch- en Chor, componirt von Eusebius Mandyczewsky, Chormeister der „Wiener Sing-Akademie“, unter dessen persönlicher Leitung.“) „Cântările unei liturgii rom. de ritul gr. or. compuse pentru un chor micșt de Eusebiu Mandicevski, regenschori dela „academi'a vienesă de cântare“, sub conducerea sa personală“.

Acest concert se începă la 7^{1/2} ore sér'a în pre- sent'a unui numeros, ales, și elegant public din întreg'a inteligența rom. și straina din loc, din toate stările și condițiunile, în frunte cu Înalt Pré Sfinț'a Sa archiep. și metropolitul Silvestru, archim. și vicariul metropolitan Arcadiu Căpercovičiu, archim. Calinescu, rectorul mag- nific Eusebie Popovičiu, venerabilul protopresbiter Man- dicevski din Costina, consilierii consistoriali, baronul Stîrcea și mulți alți demnitari.

Chorul a fost compus din un mare și distins nu- mer de cântareți și cântarețe de diferite naționalități, dintre cari se putea mai bine auzi și distinge încântă- torea voce de sopran a dșorelor Veronica Zurcanovicu și Maria Mandicevski, și alto a dșorei Eugenia Tomiuc, căci au cântat cu atâta duioșie, pietate și armonie, încât petrunseră și mișcarea inimelă cele mai impetrite și mai straine de simțeminte religioșe; tot așa debutara dșo- rele Holzer și Dornbaum. Dintre bărbați amintim între mulți alți pe dnii Georgiu Popescul, Vasilie Morariu, Isidor Jeșan, F. Wilhelm și I. Patak. Tota liturgi'a a fost cântată în limb'a româna, de și cu concursul mul- tor puteri straine.

Succesul a fost desvârșit. Aplause prelungite și re- petate după fia-care partia dovedesc vrednicia compo- sițiunii musicale. Tota lumea prezenta a fost încântată și deplin satisfacută. Publicul strain a avut o buna oca- stune să cunoscă și aprețuiescă valorea muzicii noastre bis. Meritul și onorul este inse, și rămâne pe sêm'a dl compositor, care a dat totodata cea mai via dovă de talentul seu nu numai ca artist, ci și ca maestru pri- ceput și deplin format în dirigerea cu tact a unui chor vocal.

Dupa cât am putut fi informați, am aflat că compo- sițiunea de față este rezultatul unui studiu îndelun- gat și serios, și că este lucrata în spiritul bisericeii gre- cesce primitive, care diferese mult de music'a bisericeii catholice și în câțva de cea usitata astăzi în biseric'a noastră și cea rusa, și că în fine este o lucrare asupra căreia critic'a competentă din Viena s'a rostit în mod destul de magulitor pentru junele nostru compositor. În sfârșit n'avem nici noi alta de dīs, decât să ne espri- măm dorința, ca acest'a frumoșă compozițiune să nu fia nici cea de 'ntăiu, nici cea din urma lucrare a sa pe terenul bis. și național.

Dioscurii.

Încoronarea regelui și reginei României.

Se va face cu pompa mare la Bucuresci. Țer'a întrăga va participă prin delegațiuni. În pređiu'a lui 10/22 maiu sér'a ministrul președinte va transferă co- ronele regale române, cu onori militare, la mitropolia, unde le va primi mitropolitul, le va aședă în față Ico- nostasului, rânduindu-se garda de onore lângă ele.

Reversatul ȓilei de 10/22 maiu va fi salutat cu 21 tunuri, în județe cu 101. Pe stradele pe unde va așe să treacă cortegiul, splendid decorate, la 10^{1/2} ore se vor postă în forma de spalier trupele garnisónei, corpora- țiunile meseriașilor și ori ce fel de societăți, școlarii, delegațiunile județene etc.

La 11 ore vor intră în curtea mitropoliei corpu- rile constituite ale statului, ministri puterilor straine.

La orele 12 plăca dela palat regele și regin'a, cu cortegiu mare de gala, anunțiat prin 101 tunuri. Jos la Délul-Mitropoliei vor fi întimpinați de mitropolitul-primat, mitropolitul Moldovei și Sucevei, cu numeros cler, împreuna cu președinții corpurilor legiuitoare, și de ministri. Corul intóna cântarea: „Bine esti cuvântat cel ce vii întru numele Domnului“. Mitropolitul prezinta evangeli'a și crucea Maj. Lor, cortegiul pornese în sus, și intra în biserică.

Acolo începe Te-Deum. După acesta președinții corpurilor legiuitoare primesc coronele pe perna din mâ- nile prelaților bisericeii și le incredințeza la doi coloneli ca garda de onore, mitropolitul-primat intóna rugăciunea consacrațiunii. Corul cânta „mulți ani“.

Regele și regin'a subsemneza pergamentul corónei, mai dinainte subsemnat de mitropoliți, de președinții corpurilor legiuitoare, de ministri și de președintele curții de cassațiune. Corul cânta imnul național, ier Maj. Lor, incredințând pergamentul dlui ministru de culte, pentru a se pastră în archiv'a statului, se întore la palat cu cortegiul cu care au vinit. Maj. Lor primesc apoi felicitările corpului diplomatic.

Cortegiul întors la palat, muzicele iaă loc în curte, ier mitropoliți, corpurile legiuitoare, înalt'a curte de cas- sațiune etc. însoțesc coronele, cari sunt depuse în sal'a tronului. Președintele senatului, în numele ambelor cor- puri, rostese alocuțiunea sa, depunând împreuna cu președintele camerei coronele înaintea tronurilor.

Maj. Lor reiau loc pe tronuri și cortegiul defilăza. Delegațiunile vor depune în mâinile regelui cuvântările de felicitare.

Sér'a capital'a și toate orașele din țera vor fi ilu- minate.

În diu'a de 11/23 maiu Maj. Lor vor primi defila- rea cortegiului istoric, al Dobrogei, al studenților, al co- loniilor straine etc. Sér'a se vor da represintațiuni gra- tuite la teatrul național.

În diu'a de 12/24 maiu defilarea trupelor garnisó- nei. Sér'a iluminațiune la șosea și focuri de artificie.

Diu'a de 10/22 maiu se va serbă în tota țer'a prin Te-Deum.

Sesiunea gen. a Academiei Române.

Ședința XIX, la 30 martie (II april.)

Se comunica o depeșă din partea dlui S. Fl. Ma- rianu, prin care mulțamesce pentru alegerea sa de mem- bru al Academiei Române.

Înștiințata fiind Academi'a, că Maj. Sa regele i va face onore a veni să o presidieze în diu'a de astăzi, ședința se suspenda, și apoi se redeschide la orele 3 sub președința Majestății Sale regelui.

Dupa urările de buna venire, cu cari Academi'a primesce pe Majestatea Sa, Regele binevoiesce a oferi pentru bibliotec'a Academiei un esemplar din „Rumä-

nische Dichtungen“ deutsch von Carmen Sylva, sub al căreia pseudonim Academia felicita pe August'a traducătoare de opere poetice române și ureza ca un așa neprețuit talent să se produca și în limb'a națională.

Apoi se începe discuțiunea asupra ortografeii, despre care relatăm în fruntea foii noastre.

Sedința XX, la 31 martie (12 aprilie.)

Președintele arăta, că dl A. Odobescu i-a notificat, că ocupat de alte lucrări și afaceri, se afla în imposibilitatea de a mai purta sarcin'a de secretar general, dela care mai de mult a demisionat, de aceea și invita pe membri a se consulta și a proceda la alegerea secretarului general. Dl Barițiu observa, că alegerea acesta este ficsata pentru joi, și că până atunci sarcin'a sunt datorii, după regulament, s'o porțe dnii secretari de secțiuni. Dnii Maniu și Ștefanescu, ca secretari ai secțiunii istorice și de științe, în lips'a momentana a dlui Hașdeu, secretarul secțiunii literare, invita pe dl G. Sion a purta sarcin'a provisor. Dl Sion primesce și ocupa locul secretarului general.

Se comunica o adresa a dlui At. M. Marienescu, carele mulțamesce Academiei pentru onorea ce i-a făcut alegându-l de membru al ei.

Dl N. Ionescu depune o propunere, subscrisa de numarul regulamentar al membrilor, cerând a se alege membru onorar al Academiei autorul operei: „Rumänische Dichtungen“ cunoscut sub numele Carmen Sylva. Acesta propunere având de scop a onora meritul persoanei care a făcut patriei române frumosul serviciu de a-i popularisa literatur'a în limb'a marelui națiuni germane, se primesce cu aclamațiune, și punându-se la vot, se admite cu unanimitate.

Dl V. Maniu depune o propunere, subscrisa de 8 membri pentru alegere de mai mulți membri onorari și corespunzători, care se decide a se pune la ordinea zilei.

Se mai primesce o propunere, subscrisa de 8 membri, cari cer a se ficsa numarul de membri corespunzători străini, care ierași se decide a se pune la ordinea zilei.

La 3 ore p. m. Maj. Sa regele ocupa fotoliul președinției și se continua discuțiunea asupra ortografeii, despre care vom raporta pe larg în nr. viitor.

Sedința XXI, la 1/13 aprilie.

Președintele comunica o adresa a dlui S. F. Marian, care mulțamesce Academiei pentru onorea ce i-a făcut de a-l alege membru al ei. Asemene o adresa a dlui Juvenal Ștefanelli, care tramite parte din operele sale la concurs pentru premie, cari fiind în întârziere, rămâne a se considera în anul viitor.

La ordinea zilei fiind alegerea de membri onorari și corespunzători, după propunerea facuta în sedința precedentă, se primesce o noua propunere subscrisa de 5 membri, cari cer amânarea alegerii pentru sesiunea anului viitor. Acesta propunere se admite cu o însemnata majoritate.

Membri trec în secțiuni și comisii.

Sinodul eparchiei Arad.

Sedința III, la 3 mai.

Deputatul Paul Rotar interpeleza presidiul în ceștiunea cântării ungurești în biseric'a din Halmagiu la o serbatore patriotica din anul trecut. Pr. SSA episcopul raspunde, că consistoriul a facut cercetare, care se afla la fiscul consistorial pentru opinare. Sinodul ia act, însărcinând consistoriul să notifice rezultatul la sesiunea cea mai de aproape, și invitând pe Pr. SSA să adreseze din acest incident o pastorală către credincioșii diecesei.

În deputațiunea de felicitare a moștenitorului de

tron și a consortei sale, se aleg: Ieroteiu Beleş, dr. At. Marienescu și Sigismund Popovicu.

Din raportul comisiei episcopale se constata, că suma de 956 fl. 80 cr. e incassabila, deci se șterge din taes'a de 50 cr. Socot'a despre ajutorul de stat arăta, că s'a incassat 8696 fl. 33 cr., s'a erogat 8695 fl. 55 cr., remanând 75 cr. Rațiociniul cultului și instrucțiunii publice arăta, că cu 1407 fl. 13 cr. s'a spesit mai mult. Rațiociniul fondului reședinței și a fondului instruct., are la venit 45,394 fl. 79 cr., speșe 34,630 fl. 98 cr., rest 10,763 fl. 81 cr.

Sedința IV, la 3 mai după mieznoapte.

Din raportul comisiei bisericești scotem următoarele date: De districtul consistoriului aradan se țin 11 tracturi protopopesci, 307 comune matre, 73 comune filiale, 329 biserici, 398 parochii, 61,128 numere de casa cu 318,719 suflete. În anul 1880 s'au botezat 15,617 nou nascuți, s'au cununat 3088 parechi și au reposat 14,261 indivizi. Sunt 8 protopresbiteri, 3 adm. prot., 228 parochi, 139 adm. par., 24 capelani și 2 diaconi. La institutul clerical cu 3 cursuri sunt aplicați: 1 director-profesor, 2 profesori ordinari și 3 interimali, 1 cantor provisor, numarul elevilor e 58. Fiind că din raport se vede, că în unele părți concubinatele s'au lașit forte, se decide a se lua mesuri pentru șterpirea acelor.

Raportul senatului strins bisericesc dela consistoriul oradan în 1880 arăta, că pe teritoriul consistoriului sunt 286 parochii matre, 74 filie, cu 291 biserici; comunele sunt impartite în 7 protopresbiterate cu 4 protopopi și 3 adm. prot., numarul preoților este 227, al credincioșilor 152,937, cu 29,800 numere de casa; s'au nascut 7332, au murit 6799; capitalurile bisericești se urca la 128,114 fl. 36 cr.

Pentru delaturarea reului provocat prin decadența religioasă-morala și împușinarea numerica a credincioșilor, se decide ca în fia-care protopresbiterat să se înființeze câte o reuniune de continere și conservarea sănătății sub conducerea protopresbiterului, apoi în fia-care parochia câte o asemenea reuniune parochiala sub conducerea preotului local, al căror scop va fi d'a înveța și lumina pe popor în privința urmărilor rele ale beției, lenei, desfrânării etc.

Sinodul eparchiei Caransebeș.

Sedința IV, la 3 mai.

Comisiunea financiara raporteza, că censurând raportul consistoriului diecesan despre averea eparchiei, a constatat, că fondurile diecesane în 1880 au avut un capital: în bani gata 8,992 fl. 35½ cr. în obligațiuni 48,873 fl. 10 cr.; averea celor 10 protopopiate suie la 5115 fl. 70 cr. Capitale bisericești au fost în 1880, în bani gata 76,547 fl. 36 cr., în obligațiuni 468,856 fl. 38 cr.; capitale școlare, în bani gata 5,295 fl. 12 cr., obligațiuni 42,362 fl. 75 cr. Din socot'a generala a diecesei se vede, că în 1880 venitele au fost 28,149 fl. 92 cr., speșele 29,800 fl.

Apoi se aprôba proiectul de instrucțiune și de formularele ei pentru administrarea capitalelor bisericești din comunele diecesei.

Cestiunea importanta a înființării celor două episcopii, din Timișoara și Oradea venind, în urma unei cercări mitropolitane, de nouă la desbatere, sinodul decide, că aderăza la decisul sinodal din anul trecut de a nu le pute înființa.

Sedința V, la 4 mai.

Se face propunerea, ca pe viitor sidoxia și convenința episcopesca să se puna în bugetul diecesei.

Comisiunea fondurilor comune raporteza între altele, că fondurile comune de Arad-Caransebeș, cu fiuca

